

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH PRZY ZWIĘCZENIU  
OŁTARZA GŁÓWNEGO Z KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW.  
MARCINA W SICINACH**

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i merytorycznej przed konserwacją (fotografie ogólne i makrofotografie zniszczeń).
2. Demontaż ruchomych części ołtarza, zabezpieczenie na czas transportu ( bibuła japońska, metyloceluloza ), przewiezienie elementów ołtarza do pracowni konserwatorskiej w Toruniu.
3. Wykonanie badań technologicznych w celu ustalenia techniki wykonania oraz chronologii i techniki wykonania późniejszych nawarstwień. Zbadanie rodzaju podłoża drewnianego zarówno architektury ołtarza jak i snycerki (kapitele, uszaki, rzeźby etc.), określenie rodzaju spoiw, polichromii i złocień (warstw oryginalnych i wtórnych)
4. Analiza mikrochemiczna spoiw i pigmentów
5. Wykonanie naszlifów, badania stratygraficzne udokumentowane zdjęciami mikroskopowymi.
6. Dezynfekcja ewentualnie zagrzybionych ścian za ołtarzem głównym i odwrocia ołtarza.

Proponuje się zastosowanie 0,3% roztworu alkoholowego Lichenicydy 264, środka o dużej efektywności biostatycznej i biobójczej w stosunku do grzybów. Proponuje się dezynfekcję bezpośrednią w formie oprysku.

7. Oczyszczanie odwrocia ołtarza z zabrudzeń powierzchniowych (kurzu, zaplamień) metodą mechaniczną i chemiczną (rozpuszczalniki)
8. Konsolidacja warstw technologicznych z podłożem (likwidacja odspojień warstw polichromii, złocień).  
Proponuje się zastosowanie kleju glutynowego z dodatkiem antyseptyka, np. króliczego, o wysokiej elastyczności, wprowadzanego na ciepło w roztworze do 5% za pomocą iniekcji oraz użycie tworzyw sztucznych: np. Primal AC, Akrykleber, Beva w zależności od grubości odspojonych warstw.
9. Wykonanie odkrywek sondażowych, poprzedzonych wykonaniem prób na wytypowanie metody i środka do zdejmowania przemalowań.
10. Proponuje się sprawdzenie 3 metod:
  - mechanicznej (skalpele),
  - chemicznej (zastosowanie rozpuszczalników organicznych i past rozpuszczalnikowych gotowych, np. Grintone, Ekogrint, Dynamit - prod. włoskiej, Scansol - produkcji polskiej oraz wykonanych we własnym zakresie z użyciem MC lub pasty woskowej jako nośników i mieszanin wytypowanych rozpuszczalników organicznych),
  - termicznej z zastosowaniem urządzenia Leister.
11. Usuwanie wtórnych nawarstwień (przemalowań polichromii oraz złocień) metodą opracowaną w wyniku poprzedzających prób.
12. Dezynsekcja zaatakowanego przez owady drewna. W zależności od stopnia zaatakowania przez owady drewna proponuje się gazowanie elementów
13. Impregnacja drewnianego podłoża zniszczonego przez owady.

Proponuje się stopniowe wprowadzanie 5 - 10% roztworu Paraloidu B72 od lica ołtarza poprzez:

- odsłonięte z nawarstwień otwory po owadach (iniekcja, „sączki”).
- Impregnację od odwrocia ołtarza poprzez spryskiwanie lub wielokrotne pędzlowanie.
- Zanurzenie elementów niepolichromowanych, niezłoczonych do wys. 1/3 grubości ( zaatakowane elementy konstrukcyjne, demontowalne )

14. Usunięcie nadmiaru impregnatu z powierzchni polichromii i złocień.
15. Wzmocnienie konstrukcji podłoża (wymiana zaatakowanych belek konstrukcyjnych, wstawienie fleków, uzupełnienie ubytków w drewnie drewnem sezonowanym, zgodnym gatunkowo z oryginalnym.
16. Rekonstrukcje brakujących fragmentów wystroju snycerskiego ołtarza. Zastosowanie drewna sezonowanego, zgodnego gatunkiem z oryginalnym, Aralditu
17. Oczyszczenie zachowanych złocień i srebrzeń ( chemicznie np. Duraglit w przypadku złocień i srebrzeń bolusowych na poler ) i odzyskanie polerów
18. Uzupełnienie ubytków w warstwie zaprawy.  
Proponuje się zastosowanie modyfikowanego terpentyną wenecką kitu kredowo – klejowego, ewentualnie kity krylowe o niskim stopni kurczliwości.
19. Opracowanie kitów
20. Uzupełnienie warstwy pulmentu, retusz i ewentualna rekonstrukcja złocień i srebrzeń (złoto 23  $\frac{3}{4}$ ).

W przypadku przetarc proponuje się użycie złotego lub srebrnego proszku na bazie 3% kleju króliczego; rozległe ubytki proponuje się uzupełnić płatkami.

21. W przypadku złocień mikstionowych, uzupełnienie mikstionów, wykonanie złocień złotem płatkowym i proszkowym
22. Zabezpieczenie powierzchni srebrzonych Paraloidem B-72 w toluenie
23. Retusz i rekonstrukcja polichromii ołtarza.  
Proponuje się wykonanie retuszu scalającego imitatorskiego lub trateggio (zależności o miejsca i rozmiaru retuszu/rekonstrukcji) przy użyciu farb akwarelowych, gwaszowych, żywicznych na bazie żywicy ketonowej (firm: Maimeri, Lefranc, Charbonell, Restaurarte).
24. Zabezpieczenie warstw polichromii werniksem półmatowym, akrylowym firmy Talens (prod. Holandia) odpornym na działanie podwyższonej wilgotności..
25. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej - fotograficznej i merytorycznej.

#### Elementy stiukowe

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej przed przystąpieniem do prac konserwatorskich
2. Założenie koniecznych zabezpieczeń i stabilizacja odpadających partii stiuków
3. W miejscach spękań stiuku iniekcje podklejające Osolan KL, Primal AC, Ledan
4. Podklejenie mniejszych, ruchomych fragmentów stiuku, Osolan KL, Winacet DP-50

5. Rekonstrukcja brakujących fragmentów podłoża malowidła – tynku wapienno – piaskowego o odpowiadającej oryginałowi gradacji (zszycia pęknięć przy użyciu prętów kwasoodpornych).
6. Pogłębienie pęknięć nie wymagających zszycia przed ich późniejszym wypełnieniem
7. Usunięcie licowania zabezpieczającego.
8. Podklejenie i likwidacja odspojień warstwy malarskiej – Osolan KL w toluenie, Primal AC
9. Usunięcie zdegradowanego werniksu i lakierów
10. Doczyszczenie oryginalnej warstwy malarskiej ( partie nie pudrujące się) przy użyciu gumki, chleba, ew. chemiczne w zależności od zabrudzeń
11. Wzmocnienie i konsolidacja pudrujących się partii polichromii przy użyciu Paraloidu B -72 o stężeniu 2- 4 % by nie powodował wyblyszczeń
12. Założenie kitów stiukowych
13. Opracowanie mechaniczne kitów
14. Założenie werniksu retuszarskiego
15. Retusze i rekonstrukcja warstwy malarskiej przy użyciu Punktowania imitatorskie oraz *trattegio* w zależności od miejsca.
16. Zabezpieczenie werniksem
17. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej.

18. **Pełna konserwacja obrazu znajdującego się w ołtarzu**
19. –Demontaż obrazu z architektury ołtarza, zabezpieczenie lica ( bibuła japońska, metyloceluloza) i przewiezienie do pracowni
20. – Zdjęcie obrazu z krosna
21. -Oczyszczenie z zabrudzeń powierzchniowych zarówno lica jak i odwrocie ( mechaniczne od odwrocie)
22. -Konsolidacja warstwy malarskiej, Beva, Polioctan winylu. W zależności od stanu zachowania warstwy malarskiej zabieg wykonywany na stole niskociśnieniowym lub miejscowo przy użyciu kautera
23. -Prostowanie podłoża płóciennego na stole niskociśnieniowym
24. -Usunięcie pociemniałego i żółkniętego werniksu całościowe lub częściowe (chemicznie z zastosowaniem odpowiednio dobranych rozpuszczalników
25. - Oczyszczenie oryginalnej warstwy malarskiej, usunięcie ewentualnych przemalowań ( odpowiednio dobrane rozpuszczalniki ). Kontrola UV.
26. -Uzupełnienie ubytków w podobrazii. Użycie płótna o podobnym splocie i gęstości. Wklejenie przy użyciu Mowilithu, kautera, estrofolu.
27. -Uzupełnienie ubytków w warstwie zaprawy.  
Proponuje się zastosowanie modyfikowanego terpentyną wenecką kitu kredowo – klejowego. W zależności od wyników badań mikrochemicznych określających charakter warstwy zaprawy bierze się pod uwagę użycie do uzupełnień zaprawy barwionej w masie lub podmalowanie uzupełnianych miejsc.
28. -Opracowanie kitów i ich zaizolowanie
29. -Założenie werniksu retuszarskiego

30. -Retusze.

Proponuje się wykonanie retuszu scalającego przy użyciu farb akwarelowych, gwaszowych, żywicznych na bazie żywicy ketonowej (firm: Maimeri, Lefranc, Charbonell, Restaurarte).

31. -Założenie wemiksu zabezpieczającego.

32. -Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej - fotograficznej i merytorycznej.

Toruń, 14.08.2023r.

PRO-ANTIQUA  
RENOWACJA ZABYTEKÓW  
87-100 Toruń, ul. Legionów 81B/5  
tel. 604 55 77 65  
REGON 142690054 NIP 879-177-37-47

*mgr Witold Kondratowicz*  
dypl. konserwator dzieł sztuki

